

ISKUSTVENA OSNOVA MUZIČKE OKTAVE I DIJALEKTIKE

Sreten Zeković

In this essay, for the first time in theory and philosophy of music, it is revealed that the experiential basis, origin, roots, meaning and the method of coming to the basis of the musical octave – eight (a scale of eight notes) are in the ancient folk way of counting and the calculation (marking) of the time cycle „of seven days“ by using the vertebrae (joints) and intervertebral discs on human fist.

U ovom tekstu se prvi put u teoriji, odnosno filozofiji muzike otkriva da je *iskustvena* osnova, porijeklo, korijen, značenje i način dolaženja do osnovne muzičke *oktave* –*osmice* (skala sa osam tonova) u (pra)starom narodnom načinu brojanja i računanju (označavanja) vremenskog slijeda „*sedmice dana*“ pomoću pršljenova (zglobova) i međupršljena (međuzgloba) na *ljudskoj pesnici- šaci*: ponedjeljak (1), utorak (2), srijeda (sredina, 3), četvrtak (4), petak (5), subota (6), nedjelja (7) i ponovo ponedjeljak (tj. 8. kao ponovljeni 1.), i tako *osmiče* dani u *sedmici*, iako ih ima stvarno 7.

Kao što je *deset prstiju na rukama* empirijska osnova, porijeklo i način dolaženja do *dekadnog sistema brojanja* i

računanja, na osnovu jediničenja (označenja osnovnih istih i jednakih jedinica, njihovog redosljeda i simetrijskih parnjaka $5 + 5 = 10 : 2 = 5 \times 2 = 10$; $10 \times 2 = 20 : 2 = 10$), koje zatim u brojčanim apstraktnim (matematičkim) jedinicama prelazi u *apriornu* zakonitost, koja se odnosi na *prostorni diskontinuitet*, - tako je *sedam pršljenova i međupršljena* ($4 + 3$) na *ljudskoj šaci iskustveni* osnov, porijeklo i način dolaženja do *septemnog (sedmičnog) sistema* brojanja i računanja *dana u sedmici* i „*sedmica dana*“ (u mjesecu, godini) u *vremenu* (kontinuitetu), takođe, na osnovu njihovog *jediničenja*. Ovđe se *jediničenje* vrši po *prirodno-organskoj simetriji (istih) parnjaka jednakih i cijelih jedinica - jediničenja* simetrijskim *dvojenjem* (dijeljenjem) prvo na *par pršljenova* (1. i 2. jedan i 3. i 4. drugi). Ostala su tri međupršljena, od kojih jedan simetrijski *par unutar* para zglobova i tako se (od dvojtva pršljena) dobio *par triada* (njihovo trojstvo) po jedan međuzglob *unutar* para zglobova, između 1. i 2. *prva trijada* i 3. i 4. *zgloba druga trijada*. Njihova „pomjerana sredina“ („osa“ simetrije) dvojenja im je prvo *između* para trijada, odnosno poslije prve, a druga poslije druge trijade ($3 + 3 = 6$). Ostao je jedan *neparni međuzglob-neparna jedinica* koja se ne može *jediničiti - ostatak* ($6 + 1 = 7$) osim *polovičiti* na *par polovina* ($1 : 2 = \frac{1}{2} + \frac{1}{2} = 1$) i to 1. *đe* je rečena prva „*pokretna osa*“: između dvije trijade (poslije 2. pršljena ili 3. jedinice, ili između 3. i 5. jedinice) i 2. *đe* je druga „*neuhvatljivo središte*“: poslije druge trijade (ili poslije 4. pršljena ili 7. jedinice, odnosno između 7. i 8 kao „ponovljene 1.“ ili između neđenje i ponedjeljnika).

Time se dobilo *par trijada* cijelih jedinica po redu (ukupno 6 cijelih) i *par polovina* što je zajedno *osam* ($6 + 2 = 8$), iako ih je stvarno sedam (7). Tako se *sedmični* sistem (pre)vezuje (i prelazi) u *oktavni (osmični) sistem muzičkog računanja u vremenu* (iako stvarno ostaje na 6 cijelih i 1 „ponovljeni 1.“, koji se poloviči u dvije *polujedinice*), a koji takođe u brojčanim

apstraktnim jedinicama postaje apriorna zakonitost. ($4 + 3 = 7 : 2 = 3,5 + 3,5 = 7$) u vremenu (kontinuitetu) Iz toga (po)vezivanja sedmice (7) u osmicu (8) nastao je posebiti i specifični *oktavni* ili *osmični sistem* kretanja u *vremenu* karakterističan za muziku, ali i prepoznatljiv i u *filozofskoj dijalektici*, *povijesti duha i čovjeka*, kao i u mistifikovanom „trojstvu dvojstva“ i „dvojstvu trojstva“, što takođe do sada nije uočeno. Ljudska šaka je inače simbol ljudskog *samostvaranja* i *stvaralaštva*, *praksisa* i *tehnea*, a *sedmica* (broj 7) u narodnom vjerovanju i narodnoj epici je često prisutan i do čarobnosti uvažavan broj koji se nalazi na šaci (4 pršljena i 3 međupršljena), a za Pitagorejce (filozofe brojanja i računanja u apstraktnim brojevima, kao osnovnih jedinica stvarnosti) 7. je bila *harmonija* i *ljubav*.

„(O)kretanje” *sedmice u osmicu*,
sedmičenja u osmičenja

Međutim, bez tog razlaganja, dvojenja u međuzglobu između prve i druge trijade i poslije druge trijade, između zadnje *sedme jedinice* (7. koji je 4. zglob) i sljedećeg *osmog* (8. koji je ponovljeni *prvi*) nastao bi diskontinuitet, matematička, kvantitativna statičnost (mirovanje), praznina, prekid kontinuiteta *sedmica*, raskid između *kraja* (7. jedinice ili 4. pršljena) i *početka* (1. ponovljenog prvog kao 8.). Bez toga bi se prekinuo i sam *tok-niz* dana, samo njihovo *kretanje* i *neprekidno obnavljanje u vremenu*. Time bi se istaklo samo *mirovanje* koje je samo jedna strana kretanja: diskontinuitet, prekid, sami kvantitet, koji se suprotstavlja *kontinuitetu vremena (u vremenu)*, samom *kvalitetu kretanja*. Ako bi se „sedmica dana“ završila sa *sedmim danom*, onda bi takva *sedmica* (dana) bila samo *fiksirani kvantitet* dana i njeno *statično* (nepomično, umrtvljeno) sabirano i umnožavano ponavljanje kvantiteta kao zv. matematičko-kvantitativna *beskrajnost*, bez njihovoga kvaliteta, *neprekid(a)nog toka-nizanja*, *kontinuiteta*, kre-

tanja i „okretanja“ u vremenu i samog Vremena. Ako bi „sedmica dana“ bila samo *fiksirani kvantitet* (dana) i njeno umnožavano statično ponavljanje, koje se može parno *dijeliti* na jednake jedinice, bez njihovoga uvijanog polovičenja, onda ne bi bilo onog „uvijanja“, spiralnog dvojenja i trojenja dana, „okretanja“ i kretanja sedmica, *povezivanja njihovog kraja i početka*. Tada ne bi mogli naći njihovu „sredinu“, „osu“, „pokretno, promjenljivo središte“, „Anankino vreteno“ Vremena (Platon) oko kojega se „okreće“ i dalje ispreda predivo iz vječne kudjelje vremena; ne bi bilo niti *vremena*, daljeg *slijeda-toka* dana u drugi ni toka sedmica i njihove beskonačnosti u vremenu. Zato se *sedmi* „okreće“ i povezuje sa „8. kao ponovljenim 1.“ (kraj i početak) čime se već zahvata i nastavlja sljedeća sedmica, ali i nadilazi prijethodna. Ovo i pored toga što je stvarno samo *sedam (7) jedinica*, jer je „8. ponovljeni 1.“ od kojeg se i počela nizati. Zato Platon u svom prikazu (u *Državi*) starogrčkog mita o Ananke (boginji Sudbine, Nužnosti, Vremena) kaže: „Vreteno je provučeno tačno kroz sredinu osmog pršljena“, koji je ujedno i sredina *prvog* pršljena, a oba sredina u 4. jedinici između trijada i poslije druge trijade, u prelazu između 7. i 8. jedinice (kraja jedne i početak druge). Tako oko pomjeranog „središta“, „ose“ (na mjestu polovljenja) vrši „uvijanje“ i „okretanja“ *sedmice* u *osmicu*, *sedmičenja* u *osmičenja*. Tako čudno *sedmica* prelazi u *osmicu*, a *sedmičenje* *osmiči*, isto onako *čudno* kao i samo kretanje koje je sklad protivrječnosti: konačnog i beskonačnog, prostora i vremena, diskontinuiteta i kontinuiteta.

*Iz sedmičnog i osmičnog načina
brojanja nastaje muzička oktava*

Za osnovno razumijevanje rečene tvrdnje navodim da muzička *oktava* (*osmica*) – skala od *osam* (poređanih uzastopnih) tonova, nije *osmica*, broj 8 koji ima 8 jednakih jedinica, jer

Handwritten musical notation showing three staves. The top staff is labeled "2. trijada osnovna darska lestvica" and "3. trijada" with notes and intervals marked. The middle staff is labeled "Darska" and "Hijera" with notes and intervals marked. The bottom staff is labeled "3 x 8 = 24 - početno se sa 24 case - 8 dno 8" and "Ludijana" with notes and intervals marked.

ona zapravo ima *sedam tonova* (kao i 7 zajedno pršljenova i međupršljenova na stisnutoj šaci), a *osmi* (8) je *ponovljeni prvi*, 1-8 (npr. *ce, de, e, ef, ge, a, h - ce* ili *do, re, mi, fa, so, la, si - do*), kao i *dani u sedmici* i „*sedmice dana*“ u kojoj i u kojima je *osmi ponavljeni prvi* (ponedjeljak). Ipak se osnovna skala zove *oktava* (osam tonova) za razliku od „*sedmice (dana)*“ u kojoj je *isto sedam dana*, a *osmi* je „*ponovljeni prvi dan*“ (ponedjeljak). Isto kao što na stisnutoj šaci, pomoću koje se broje dani u sedmici i „*sedmice dana*“ u vremenu (i puni i skraćeni mjeseci), ima *sedam zajedno pršljenova* i međupršljenova, a *osmi* je „*ponovljeni prvi pršljen*“ bez međupršljena između 7. i 8. tj. bez *pune jedinice*, pa se ipak zove *sedmica*. I u osnovnoj muzičkoj oktavi, kao i u sedmičenju dana, ima 6 cijelih tonova i dva polu tona koji se poloviče između 3. i 5. u 4. tonu (između *e g* u *f*) i između 7. i 8. kao „*ponovljenog prvog*“.

To je već pripremlilo *tonalnu oktavu* u kojoj takođe postoji 7 tonova (i 8. ponovljeni prvi) sa *dva polustepena*, takođe, između 3. i 4. i 7. i 8. (između *e i g* u *g i h* i *ce; mi i fa* i *si i do*). To se očito može prepoznati na *osnovnoj darskoj ljestvici* koja je nastala od 2 septemtona (sa jednim trihordom i jednim tetrahordom) čiji srednji gornji i donji tetrahordi čini oktavu –

osnovnu *dorsku* ljestvicu od koje dalje nastaje *frigijska* i *lidijska* ljestvica. To zajedno čini *oktahord-dijapazon* (*oktavo red*, *oktava* – *osam* tonova i njihovi modaliteti) kojima je obuhvaćen cjelokupni muzički materijal starih Helena.

Muzička oktava nije *osmica* sa 8 jedankih i cijelih jedinica (cijelih stepena), nije broj 8 čija je *polovina*, odnosno simetrijski fiksirana „sredina“ („osa“) 4 tona sa *cijelim stepenima*; nije spoj dva tetrahorda sa cijelim stepenima, nego 1 *tetrahord* i 1 *triohord*, znači *sedmica* ($7 : 2 = 3,5 + 3,5 = 7$) koja se može dvojiti, udvajati (dijeliti) (samo) pomoću dva *pomjerana polutona* ($\frac{1}{2}$) *poslije prve* i *druge trijade* (3 jednake, cijele jedinice, tona), što će reći, između 3. i 5. (*e* i *g*) u *f* i 7. i 8-1. (*h* i *c*). To se podudara i sa računanjem „sedmice dana“ na šaci: dvojenje je poslije prve i druge trijade (ili prva $\frac{1}{2}$ između te dvije trijade) u 4. –četvrtak (ili između srijede i petka), a druga $\frac{1}{2}$ između 7. i 8-1. ili neđelje i ponovljenog ponedjeljnika. U njima je baš njihova „pokretna sredina“, „lebdeće središte“ („osa“, „sinteza“, *sinafa*) da bi se u onom „osmom kao ponovljenom prvom“ izvršilo ponovljeno (*o*)kretanje, *sastavljanje* i *nastavljanje*, odnosno dalje kretanje u vremenu, a u stvari *ponavljanje* u izvijenjoj, *spiralnoj osmici*.

Oktavu čine dva tetrahorda (4 tona), ali ne sa 4 cijela tona; ona nije *osmica* sa *dva dodirna* (*jednaka*) *kruga* koji se *šeku*, *ukrščaju* u njihovoj dodirnoj tački (između četiri cijela tona), niti je to njena fiksna „sredina“ (centar), no je ona „*osmica*“ bez *prešeka*, fiksnog centra, težišta i ukrštanja, sa pomičnim *lebdećim „središtem sjedinjenja obojega“* (Hegel, /u mizici *sinafom*/) u kojem se „*mimoilazno uvijaju*“, „*spiralno mimoilaze*“ i obnavljaju *hiper* i *hipo* modaliteti, „gornjim (uzlaznim) i donjim (silaznim) putem“, „*iznutra* i *spolja*“, što znači da nije zatvorena obična (matematička) brojčana *osmica* no *spiralno* obnavljana *osmica*, osmičenje.

*Dekadni sistem brojenja prostorne beskrajnosti,
a sedmični i oktavni vemenske beskrajnosti*

Za razliku od dekadnih oblika dobijenih na osnovu *apsolutnih veličina* i *decimalnog dijeljenja u beskrajnost*, u *septemnom, sedmičnom sistemu* to nije moguće, jer se *sedam* (7–*neparni broj*, *ostatak*) ne može dvojiti, udvajati, razložiti, *dijeliti* po *prirodno-organskoj simetriji (istih) parnjaka jednakih i cijelih jedinica - jediničenja* (apsolutnih veličina, brojeva): $7 : 2 = 3,5$; $3,5 + 3,5 = 7$, jer se dobija decimalna veličina, pa će se po istom načelu *simetrijskih parnjaka* dvojiti jedna *neparna jedinica* (sada „bitni ostatak“) na pola u čijim polovinma se vrši dvojenje, „uvijanje“, prelaz i spajanje njihove (raz)dvojenosti. To nije moguće ni sa *beskrajno djeljivim decimalnim brojevima*.

Dekadni (desetični) *sistem brojanja* i računanja ne samo da se pojmovno, sistemski, znakovno, „*simbolom za beskonačno(st)*“ u prostoru (diskontinuitetu) bitno razlikuje od *septemnog* i *oktavnog*, koji se odnosi na *kretanje u vremenu*, na *samo vrijeme*, no je i *izvan njega*. Ritmičkim *uvijanjem* odnosno „*okretanjem*“ *sedmičnog* u *osmični sistem* računanja vremena (*sedmičenja* u *osmičenje*), u kojem je stalno „*osmi kao ponovljeni prvi*“, dolazi se do *muzičke oktave*, njihovog nizanja i do samog (*o*)*kretanja u vremenu*, samog *Vremena* kao „*vječnog (o)kretanja*“ (obnavljanja kao *osmičenja*, a ne *kruženja*, u zatvorenom *krugu*), iskazanog još u prastarom grčkom mitu o *Ananke* (boginje *Sudbine*, Nužnosti, Oskudice - *bitnog nedostatka*) i *Anankinom vretenu* vremena čije je *muzičko dešifrovanje* u knjizi *Filozofija, muzika, mit* (1982) autor ovđe konkretnije i preciznije, zapravo, u potpunosti dovršio (dešifrovao) rečenim (pre)vezivanjem *sedmičenja* u *osmičenje* u kojem je i empirijs-

ka osnova nove mudrsti – *filozofije* i *filozofske dijalektike*. Svim ovim se takođe ovđe konkretnije i preciznije utemeljuje autorova „*spiralna osmica i osmićenje*“ kao simbol njegovog shvatanja *kretanja* svijeta i života kojeg treba jasno pojmovno i znakovno razlikovati od matematičkog (dekadnog u „apsolutnim veličinama“ i u decimalnim brojevima *beskrajne djeljivosti*) simbola za kvantitativno-prostornu *beskrajnost* – „*položene brojčane osmice*“ ∞ .